

Geen enkel bewijs voor die ‘gevaren’ van sociale media

Het staat in een rapport: sociale media maken ons dom en asociaal. Jammer genoeg ontbreekt elk wetenschappelijk bewijs, betoogt **Peter Teffer**.

De sociale media leveren veel gevaren op – tien maar liefst. Deze tien gevaren staan in het rapport *De zwarte kant van sociale media*, dat gisteren officieel is verschenen.

NRC Handelsblad was er vroeg bij. Op de dag voor Kerst verscheen het artikel ‘Homo digitalis mobilis: verslaafd, altijd en overal’, gebaseerd op dat rapport. Een mooi moment voor bezinning: zijn we niet te afhankelijk van de smartphone? De Slow Tech-beweging, schrijft Marc Hijink, pleit ervoor om ook af en toe offline te leven. Een prima pleidooi: er is inderdaad ook heel veel boeiends te beleven als je bent uitgelogd.

Maar hoe komt het rapport aan de tien problemen waarvoor dit pleidooi een oplossing zou zijn? Het NRC-artikel impliceert dat het gaat om een wetenschappelijke studie, maar het blijkt een ‘trendrapport’. De uitgever, het Verkenninginstituut voor Nieuwe Technologie (VINT), is onderdeel van het ICT-dienstverleningsbedrijf Sogeti. Er is geen eigen onderzoek gedaan. Het is volledig gebaseerd op literatuur van anderen.

Een selectie uit de literatuur, althans. Bij lezing van het rapport, op de website van het VINT, blijkt de onderbouwing van de gevaren flinterdun: het zijn aannames, meningen van anderen en selectief gebruik van wetenschappelijk onderzoek.

Zo is de eerste van de tien gevaren, „sociale media maken ons dom”, grotendeels gebaseerd op *Het Ondiepe* van Nicholas Carr. Dat is een boeiend boek, waarin Carr echter vooral indirect bewijs gebruikt om te beweren dat internet de mensen dommer maakt. Veel kwantitatief onderzoek is er namelijk nog niet. Het debat over de vraag of internet en sociale media ons dommer of slimmer ma-

ken, is nog niet beslecht, maar door stellig te beweren dat sociale media ons dom maken, doen de auteurs van *De zwarte kant...* alsof dat wel zo is.

Hetzelfde geldt voor hun tweede ‘gevaar’: dat sociale media ons „asociaal” maken. Ook hier is hun argument voornamelijk gebaseerd op één bron: in dit geval *Alone Together* van Sherry Turkle. Veel van haar voorbeelden van ontvreemding in huiselijke sfeer door digitale technologie zijn herkenbaar, maar haar uitspraken dat kinderen „vaak” degenen zijn die hun ouders moeten vragen de mobiele telefoon eens weg te leggen, en dat mensen „in toenemende mate” moeite hebben om onbereikbaar te zijn, zijn niet gebaseerd op cijfers. Er zijn ook onderzoeken die laten zien dat mensen nog wél waarde hechten aan ouderwets, ‘echt’ contact, zoals dat van Marjolijn Antheunis van de Universiteit van Tilburg. Zij concludeerde dat de tijd die mensen online besteden niet ten koste gaat van face-to-face-contact.

Het debat over de invloed van sociale media wordt vervuild door mensen die alleen de onderzoeken gebruiken die hun stelling onderbou-

Zo zou Blackberry Messenger schuldig zijn aan de rellen in Engelse buitenwijken

wen – een wetenschappelijke doodzonde. Zo is het onlangs verschenen boek van Andrew Keen, die zich de antichrist van Silicon Valley noemt, doorspekt met voorbeelden van asociaal gedrag van twitteraars en angst-aanjagende apps die de mensheid zouden verleiden tot exhibitionisme. Cijfermatig bewijs dat de gehele samenleving de afgrond in glijdt, zoals Keen beweert, ontbreekt.

Een andere redeneringsfout die de auteurs van *De zwarte kant...* maken, is het verwarren van correlatie met causaliteit. Zo waarschuwen ze ervoor dat sociale media „aanzetten tot terreur”. De auteurs beschrijven dat Blackberry Messenger in 2011 een grote rol speelde bij het verspreiden van de rellen in het Verenigd Koninkrijk. Afgezien van het feit dat rellen niet hetzelfde zijn als terreur, gaan de auteurs hier flink de mist in. Alsof de uitzichtloze situatie van de jongeren in de buitenwijken geen invloed had op de rellen, krijgt het medium de schuld. Ook noemen ze in dit verband wat in de media ten onrechte de ‘Facebookmoord’ is gaan heten. Alsof het feit dat tienermeisjes via Facebook roddelen schokkender is dan het gegeven dat een tiener een ruzie wilde oplossen door een leeftijdsgenoot opdracht tot moord te geven.

Dat het gebruik van smartphones het straatbeeld verandert, is door iedereen waar te nemen, maar nog onbekend is wat op de lange termijn de invloed zal zijn op onze intelligentie, sociale contacten en de samenleving. Onderzoeken spreken elkaar tegen. Het is begrijpelijk dat mensen – bij gebrek aan wetenschappelijk bewijs – teruggrijpen op anekdotisch bewijs: ‘ik heb het in mijn eigen omgeving gezien’. Journalisten en auteurs van rapporten zouden evenwel niet zo stellig moeten beweren dat sociale media ons “dom, asociaal, [en] ego-centrisch” maken, als dat causale verband nog niet is aangetoond.

Peter Teffer is freelancejournalist. Hij schrijft geregeld over de invloed van technologie op de samenleving.